

TIEN KLINKENDE WOORDEN GIJ ZULT NIET STELEN

JOHAN DELAMEILLEURE

GIJ ZULT NIET STELEN

Het zevende gebod – "Gij zult niet stelen" (LO TIGNOV) – is veel rijker dan een simpel verbod op (winkel)diefstal. In zijn oorspronkelijke vorm gaat het waarschijnlijk zelfs over ontvoering, maar de joodse en christelijke tradities hebben dit gebod terecht uitgebreid tot een brede ethiek van respect, eerlijkheid, en rechtvaardigheid. Zowel vroeg als modern rabbijnse interpretaties en christelijke benaderingen zien in dit gebod een fundamentele bouwsteen voor een samenleving gebaseerd op empathie, vertrouwen en gerechtigheid.

Volgens veel geleerden heeft "*tignov*" in deze context niet in de eerste plaats betrekking op diefstal van bezit, maar mogelijk op kidnapping (ontvoeren van een persoon), zoals in **Ex 21:16**: "**Wie een mens steelt en hem verkoopt... die moet zeker ter dood gebracht worden.**"

Deut 24:7 "Als wordt ontdekt dat iemand een van zijn volksgenoten, een Israëliet, heeft ontvoerd en hem als slaaf behandelt of verkoopt, moet die mensendief ter dood gebracht worden. Zo moet u het kwaad dat zich bij u aandient in de kiem smoren.

In **Genesis 40:15** geeft Jozef aan dat hij 'gestolen' werd uit het land van de Hebreëen.

SOORTEN DIEFSTAL

Diefstal van bezit (materiële diefstal)

1ste voorbeeld: Op aangeven van moeder Rebecca steelt Jacob de zegen verbonden met het eerstgeboorterecht van Ezau. Aan die zegen was heel wat materieel voordeel verbonden. Het gevolg was jarenlange bittere ruzie, waardoor Jacob zelfs moest vluchten.

Ook actueel probleem: winkeldiefstal, inbraken, fietsen, misbruik van uitkeringen (werkloosheid, ziekte), belastingsontduiking, erfenisruzies, ...

→ Allerlei teksten regelen materiële diefstal in het oude Israël, met bijhorende vergoeding of compensatie (en niet zoals in sommige culturen: hand afhakken!): een voorbeeld van herstellende gerechtigheid (met ook als doel: doen nadenken, opvoeden).

♦ **Exodus 21:37 22:1–4 (HSV)** "Wanneer iemand een rund steelt of een schaap of geit en hij slacht of verkoopt het dier, dan moet hij het **vergoeden**: een rund met vijf runderen, en een schaap of geit met vier schapen of geiten.

♦ **Exodus 22:1-4** "De dief moet alles **vergoeden**; bezit hij niets, **dan moet men hem verkopen** voor een bedrag ter waarde van het gestolene. ³Als het gestolen dier nog levend bij hem wordt aangetroffen, moet hij het dubbel vergoeden, of het nu een rund betreft, een ezel, schaap of geit.

♦ **Leviticus 6:1–5**

"Als iemand steelt, ontkent dat hij **iets in bewaring had gekregen**, of anderen **bedriegt of afperst...** dan moet hij teruggeven wat hij heeft genomen, plus een vijfde deel extra".

♦ **Leviticus 19:13**

"Beroof niemand en pers een ander niet af. **Betaal een dagloner zijn loon** nog op dezelfde dag uit.

→ Brede definitie van diefstal, inclusief bedrog, uitbuiting en afpersing.

Ook wanneer iemand onvrijwillig schade berokkent bv. door onvoorzichtigheid, moest de schade vergoed worden.

♦ **Exodus 22:4,5** “Wanneer iemand zijn vee loslaat om een stuk land of een wijngaard te begrazen, en zijn dieren grazen de akker van een ander af, dan moet hij de schade met de beste opbrengst van zijn land of wijngaard vergoeden. Wanneer iemand iets verbrandt en het vuur overslaat op doornstruiken, waardoor korenschoven of een akker met het staande koren in vlammen opgaan, moet de veroorzaker van de brand de schade vergoeden.”

Diefstal via onrechtvaardige handel of oneerlijke praktijken

Economische fraude, aangeduid als diefstal. God veroordeelt het uitbuiten van armen en manipulatie van marktregels. **Oneerlijke handel** = diefstal in Gods ogen.

♦ **Amos 8:4–6** “Jullie die zeggen: ‘Wanneer is de sabbat voorbij, zodat we weer kunnen verkopen... met valse weegschalen bedriegen we... en verkopen we kaf als graan.’”

♦ **Spreuken 11:1** “Een valse weegschaal is de HEER een gruwel, maar een vol gewicht is Hem welgevallig.”

♦ **Leviticus 19:35,36** “Knoei niet met lengtematen, gewichten en inhoudsmaten. Gebruik een zuivere weegschaal met zuivere gewichten, een zuivere efa en een zuivere hin. Ik ben de HEER, jullie God, die jullie uit Egypte heeft geleid.”

→ concurrentievervalsing, kinderarbeid, ...

Sociale/structurele diefstal

Machtsmisbruik als vorm van diefstal van land, eigendom, bestaanszekerheid.

♦ **Exodus 22:24,25** “Als je geld leent aan iemand van mijn volk die armoede lijdt, gedraag je dan niet als een geldschieter en vraag geen rente van hem. Als je iemands mantel als onderpand neemt, moet je die voor zonsondergang aan hem teruggeven...”

♦ **Micha 2:1–2** “Zij beramen onrecht op hun slaappleats... ze begeren akkers en nemen ze in bezit, huizen roven zij... Zo doen zij geweld aan een man en zijn huis.”

Morele of relationele diefstal

Hoewel minder expliciet als "diefstal" omschreven, vinden we er ook vormen van:

♦ **2 Samuël 11 (David en Batseba)** - David steelt de vrouw van Uria en indirect ook diens leven. Dit wordt door de profeet Natan aangeklaagd via de parabel over de rijke man die het enige lammetje van de arme steelt.

→ **Diefstal van liefde, eer en leven.**

Rabbijnse inzichten

Rabbijnen maken een onderscheid tussen:

- **Genevah**: heimelijke diefstal
- **Gezela**: openlijke roof
- **Genevat nefesh**: "diefstal van een ziel" – ontvoering, maar ook hun vrijheid stelen op welke manier dan ook !

De vroege rabbijnen breidden het begrip uit naar morele diefstal: bedrog, manipulatie, valse weergaven van feiten – die eveneens als ‘diefstal’ gezien worden. Bijvoorbeeld: het stelen van iemands tijd, aandacht, of eer.

Hedendaagse rabbijnen:

Rabbi Samson Raphael Hirsch:

- Ziet in het gebod een verbod op onrechtmatige toe-eigening van wat aan een ander toebehoort – breder dan alleen fysiek bezit.
- Hirsch verbindt het gebod aan het fundamentele idee van vertrouwen in menselijke relaties: stelen vernietigt sociale cohesie.

Rabbi Jonathan Sacks:

- Benadrukt dat diefstal het tegenovergestelde is van ‘gemeenschap’.
- In een moderne context wijst hij op economische uitbuiting, corruptie, en structurele ongelijkheid als vormen van “moderne diefstal”.
- Hij noemt ook digitale misdaden, plagiaat, en privacyschending.

Een gebod als belofte

Wanneer je in het nieuwe land komt, zal niemand nog moeten stelen om te kunnen leven ... In het nieuwe land waren er tal van richtlijnen ten behoeve van de armen, je zou het **sociale voorzieningen** kunnen noemen.

Er moest vermeden worden dat iemand wel moest stelen om te overleven:

Spreuken 6:30,31 – “Een dief die steelt omdat hij honger heeft, steelt uit noodzaak. Men veracht hem niet, al moet hij het gestolene ook zeventvoudig terugbetalen als hij wordt betrapt, al kost het hem ook alles wat hij heeft.”

Leviticus 19:9,10 – “Wanneer je de graanoogst binnenhaalt, **oogst dan niet tot aan de rand van de akker en raap wat blijft liggen niet bijeen.** 10En wanneer je bij de **wijnoogst** druiven plukt, loop dan niet alles nog eens na en raap niet bijeen wat op de grond is gevallen, **maar laat het liggen voor de armen en de vreemdelingen.** Ik ben de HEER, jullie God.” cf. verhaal van Ruth.

Deuteronomium 24:19:22 – “Wanneer u bij de graanoogst op de akker **een schoof vergeet, mag u niet teruggaan om die op te halen.** Laat hem achter **voor de vreemdelingen, weduwen en wezen.** De HEER, uw God, zal u erom zegenen in alles wat u onderneemt. 20En wanneer u bij de **olijvenogst** tegen de takken slaat, mag u achteraf niet nagaan of u wel alles hebt. De rest is voor de vreemdelingen, weduwen en wezen. 21En wanneer u bij de **wijnoogst** druiven plukt, mag u niet alles nog eens nalopen. De rest is voor de vreemdelingen, weduwen en wezen. 22**Bedenk dat u zelf slaaf bent geweest in Egypte.** Daarom gebied ik u zo te handelen.

Ieder 7de jaar was een **sabbatsjaar**: het land moest kunnen rusten, wat vanzelf groeide mochten ook slaven, arbeiders en vreemdelingen eten...

Leviticus 25:4-7 – “het zevende jaar moeten jullie het land laten rusten. Het is **een sabbatsjaar** dat aan de HEER gewijd is. Je mag dan je land niet inzaaien, je wijngaarden niet snoeien, 5het koren dat vanzelf opkomt niet als oogst binnenhalen en niet de druiven oogsten van je ongesnoeide wijnstokken. Het moet een jaar zijn van volstreekte rust voor het land. 6Wat er in dat jaar op het land groeit is voor jullie allen. Je mag er zelf van eten, maar ook je slaven en slavinnen, je loonarbeiders en de vreemdelingen die bij je te gast zijn; 7ook voor je veestapel en voor de in het wild levende dieren kan het als voedsel dienen.

Na 7 sabbatsjaren was er een **jubeljaar**: algehele kwijtschelding van schulden. De teller werd weer op nul gezet.

Leviticus 25:10 – “Elk vijftigste jaar zal voor jullie een heilig jaar zijn, waarin kwijschelding wordt afgekondigd voor alle inwoners van het land. **Dit is het jubeljaar**, waarin ieder naar zijn eigen grond en zijn eigen familie kan terugkeren.”

Ook is het zo dat **liefdadigheid** en **vrijgevigheid** belangrijke elementen waren.

Deuteronomium 15:7-8 “Als er bij u een arme is... dan mag u uw hart niet verharden, noch uw hand sluiten. Maar u moet uw hand wijd voor hem openen...”

→ Radicale oproep tot open handen en een open hart.

Ook Jezus legde de nadruk op vrijgevigheid

Mat 5:42 “Geef aan wie iets van je vraagt, en keer je niet af van wie geld van je wil lenen.”

Mat 6:2-3 “Wanneer je aalmoezen geeft, bazuin dat dan niet rond, zoals de huichelaars doen in de synagoge en op straat om door de mensen geprezen te worden. Ik verzeker jullie: zij hebben hun loon al ontvangen. 3Maar als je aalmoezen geeft, laat dan je linkerhand niet weten wat je rechterhand doet.”

Matteüs 25:35-40 – “Jullie zijn door mijn Vader gezegend, kom en neem deel aan het koninkrijk... Want Ik had honger en u hebt Mij te eten gegeven... Voor zover u dit aan één van deze geringsten hebt gedaan, hebt u dat aan Mij gedaan.”

In de eerste kerk was er radicale solidariteit:

Handelingen 2:44-45 - “Allen die geloofden, waren bijeen... zij verkochten hun bezittingen en verdeelden de opbrengst onder allen, naar ieders behoefte.”

Handelingen 4:32-35 - “Niemand zei dat iets van wat hij bezat van hemzelf was... er was ook niemand onder hen die gebrek leed.”

2 Korintiërs 9:6-8 - “Wie karig zaait, zal ook karig oogsten... God heeft de blijmoedige gever lief.”

Context: inzamelactie voor noodlijdenden in Jeruzalem.

Jakobus 2:14-17 – “Als een broeder of zuster gebrek heeft... en iemand zegt: ‘Het ga je goed’, maar geeft niets... wat voor nut heeft dat?” Geloof zonder daden van barmhartigheid is dood.

Christelijke ethici benadrukken dat het gebod oproept tot verantwoordelijkheid voor bezit, eerlijkheid in handelen, en zorg voor armen.

Luther: benadrukt het belang van rechtvaardigheid in arbeid en handel. Hij verbond het gebod met het gebod van naastenliefde.

Calvijn: zag economische uitbuiting als schending van het zevende gebod.

Genevat nefesh - diefstal van de ziel

Stelen wat iemand nodig heeft. Een mens heeft meer nodig dan materiële zaken!

Onder dit hoofdstukje kunnen verschillende vormen van ‘diefstal’ ondergebracht worden;

- **Het ontnemen van iemands vrijheid.** Dit kan verschillende vormen aannemen.
- **Kansdiefstal:** Anderen verhinderen om te groeien of zich te ontwikkelen
- **Ooneerlijk je voordoen** als iets of iemand dat je niet bent

Gij zult u niet verrijken ten koste van uw medemens. Gij zult uw naasten niet tot koopwaar maken. Respecteer hun lichaam, hun eigendom, hun gedachten-goed. Zalig de armen. Bezit, als bezat ge niet. Wees liever te gul dan te gierig. Gij zult geven en altijd opnieuw geven.

*Uit: Het verhaal gaat. Deel 1
Nico ter Linden*

*De Franse zanger Florent Pagny schreef een aangrijpend lied. Een van de refreintjes gaat zo:
Si y a quelque chose à prélever
Et que ça vous donne bonne conscience, mais vous n'aurez pas
Ma liberté de penser
Ma liberté de penser*

- **Tijd en aandacht:** mensen manipuleren of misleiden
- **Intellectuele diefstal:** Plagiaat, ideeën stelen
- **Eer/identiteit stelen.**

Marc-Alain Ouaknin

1. Diefstal van identiteit en eigenheid

Ouaknin stelt dat het gebod zich richt tegen het ontnemen van **iemand's persoonlijke uniciteit**. Het gaat om het respecteren van de ander in zijn of haar unieke zijn, zonder deze te reduceren tot een stereotype of een rol die door de maatschappij is opgelegd. Ieder mens heeft recht op een eigenheid, ook met eigen vragen (ADAM = 45 = MAH? = WAT? Vragen stellen is eigen aan de mens. Ontneem niemand zijn vragen!)

2. Spirituele diefstal

Hij benadrukt dat diefstal ook kan plaatsvinden op spiritueel niveau, zoals het ontnemen van iemand's **hoop, dromen of verlangens**. Zelfs als alle materiële behoeften zijn vervuld, blijft het menselijke verlangen bestaan. Het is belangrijk om dit verlangen te erkennen en te respecteren, in plaats van het te onderdrukken of te negeren.

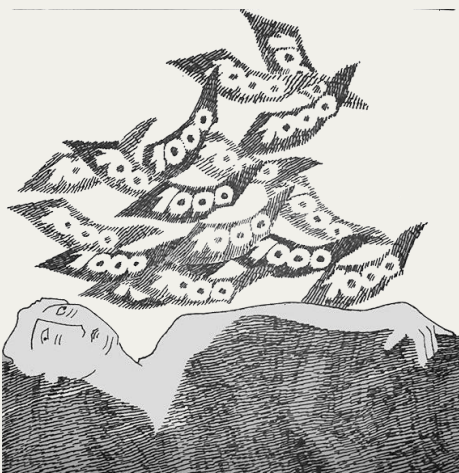
Het gebod "Gij zult niet stelen" roept volgens Ouaknin op tot een ethiek van verantwoordelijkheid, waarbij men **zich bewust is van de impact van zijn of haar handelen op de ander**. Het gaat om het erkennen van de ander als een uniek individu en het vermijden van handelingen die deze uniciteit schaden.

Jezus vroeg dezelfde empathie in Mattheüs 7:12 – "[Behandel anderen dus steeds zoals je zou willen dat ze jullie behandelen. Dat is het hart van de Wet en de Profeten.](#)" Dit is een positieve parafrase van iets wat in de Joodse traditie gekend was: "Wat gij niet wilt dat men u doet, doe dat ook niet aan een ander." (Tobias 4:16)

10x libre - 10x VRIJ! (C. Lange)

8. Ik ben de Heer, uw God: gij zult niet stelen

Niet nodig om jezelf te verrijken op een oneerlijke manier!
 noch door te stelen, noch door oplichterij
 noch door je buur of je gemeenschap te bedriegen.
 Wat je misschien op die manier wint aan materieel bezit
 verlies je aan persoonlijke vrede en waardigheid.
 Ik, de almachtige God, ken je noden.
 Je kunt geven in plaats van te nemen.

*"Heer, U wil dat ik kan leven in de volheid van de heilige Geest.
 Alleen... de gaven die ik van U kreeg vind ik vaak niet genoeg.
 Er is altijd wel iets wat mij ontbreekt om voldaan te zijn:
 het bezit van anderen
 het succes van anderen
 de blijdschap van anderen.
 Ik wil alles, meteen, zelfs als dit ten koste gaat van hen
 die niet eens het minimum hebben;
 Om me heen zijn er zoveel mensen die leven op dezelfde manier.
 Heer, misschien verdienen we wel dat u ons laat leven
 in onze ontevredenheid en onze onrechtvaardigheid.
 We kunnen onszelf niet helpen, Heer,
 maar wees ons genadig en help ons om weer te leren geven.*